

Wyrok z dnia 29 listopada 2001 r., V CKN 616/00

W razie skierowania egzekucji do rzeczy obciążonej zastawem, zastawnik jest osobą trzecią w rozumieniu art. 841 § 1 k.p.c.

Sędzia SN Antoni Górski (przewodniczący)

Sędzia SN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Powszechnej Kasy Oszczędności, Banku Państwowego, Oddziału w C. przeciwko Arturowi K. o zwolnienie od egzekucji, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 29 listopada 2001 r. na rozprawie kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 maja 1999 r.

zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił apelację i zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę 3800 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd pierwszej instancji uwzględnił na podstawie art. 841 k.p.c. żądanie powodowego Banku zwolnienia od egzekucji samochodu osobowego, na którym ustanowiony został zastaw rejestrowy na rzecz powoda celem zabezpieczenia wierzytelności przysługującej mu wobec nie będącego stroną niniejszego procesu kredytobiorcy Andrzeja R.

Apelację pozwanego Artura K., będącego wierzycielem egzekwującym od Andrzeja R. swoją własną wierzytelność, uwzględnił Sąd Apelacyjny w Katowicach, który oddalił powództwo. Sąd odwoławczy wyraził pogląd, że przepisy dotyczące postępowania egzekucyjnego chronią tylko takiego zastawnika, który może wykazać się tytułem wykonawczym, jeżeli natomiast prawo zastawu nie może być jeszcze realizowane, to zastawnik chroniony nie jest, gdyż z chwilą nabycia rzeczy w drodze egzekucji wygasają wszelkie obciążenia rzeczy (art. 879 k.p.c.). Sąd Apelacyjny zarazem uznał, że nie można przyjąć, iż wszczęta egzekucja,

skierowana do pojazdu, na którym ustanowiony jest na rzecz powoda zastaw rejestrowy, narusza prawa powoda, przysługują mu bowiem środki prawne określone w art. 26 i 30 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. Nr 149, poz. 703 ze zm. – dalej "u.z.r.r.z."), tj. możliwość żądania zabezpieczenia roszczenia jeszcze przed upływem terminu spełnienia świadczenia, jeżeli spełnienie świadczenia jest zagrożone. Ponadto Sąd drugiej instancji podkreślił, że dysponując zabezpieczeniem roszczenia, zastawnik może przystąpić do egzekucji skierowanej do przedmiotu zastawu i uzyskać przy podziale, po złożeniu tytułu wykonawczego, kwotę odpowiednią do kolejności zaspokojenia się z sumy uzyskanej z egzekucji, a złożonej uprzednio do depozytu sądowego.

W kasacji powodowego Banku zarzucono naruszenie art. 841 k.p.c. przez przyjęcie, że powód nie miał legitymacji do wytoczenia powództwa o zwolnienie od egzekucji zajętej rzeczy, a ponadto naruszenie art. 26 i art. 30 u.z.r.r.z. przez błędną wykładnię, wskutek przyjęcia, że powód miał prawo wystawienia bankowego tytułu zabezpieczenia. Skarżący zarzucił, że zajęcie w postępowaniu egzekucyjnym rzeczy stanowiącej przedmiot zastawu jest naruszeniem uprawnień wierzyciela, który wobec stron postępowania egzekucyjnego jest niewątpliwie osobą trzecią. W ocenie powodowego Banku, w stanie faktycznym sprawy nie ma podstaw do wystawienia przezeń bankowego tytułu zabezpieczenia i skorzystania w ten sposób z ochrony wynikającej z przepisów dotyczących zabezpieczenia roszczeń, gdyż jego wierzytelność zabezpieczona zastawem nie jest jeszcze wymagalna. Skarżący zakwestionował także pogląd Sądu odwoławczego, że na podstawie art. 31 u.z.r.r.z. mógł zwrócić się do sądu z roszczeniem o wystawienie tytułu zabezpieczenia, twierdząc, że przepis ten ma zastosowanie do wierzycieli, którzy nie są bankami lub nimi są, ale w stosunku do określonych wierzytelności nie przysługuje im prawo wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja zasługiwała na uwzględnienie wobec trafności zgłoszonych w niej zarzutów naruszenia wskazanych przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię, skutkującą ich wadliwym zastosowaniem.

Sąd odwoławczy, choć uznał na wstępie za kwestię sporną istnienie po stronie powodowego Banku legitymacji czynnej do wniesienia powództwa ekscydencyjnego na podstawie art. 841 k.p.c., w istocie trafnie nie zakwestionował w sposób

jednoznaczny uprawnienia powoda do wytoczenia tego powództwa.

W orzecznictwie ani w piśmiennictwie nie jest bowiem kwestionowane, że osobą trzecią w rozumieniu art. 841 k.p.c. jest każda osoba (poza dłużnikiem egzekwowanym), której prawa zostały naruszone w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym na podstawie tytułu wykonawczego.

Sąd drugiej instancji dopuścił się natomiast naruszenia art. 841 k.p.c., wadliwie interpretując określoną w tym przepisie materialnoprawną przesłankę pozwalającą na uwzględnienie powództwa ekscydencyjnego. Skutkowało to odmową zastosowania tego przepisu w prawidłowo ustalonym i nie zakwestionowanym w kasacji stanie faktycznym, nie sposób bowiem podzielić stanowiska, iż w ustalonym stanie faktycznym nie można przyjąć, aby wszczęta przez pozwanego egzekucja naruszała prawo powoda w rozumieniu art. 841 k.p.c., dlatego, że przepisy o postępowaniu egzekucyjnym regulują uprawnienia wynikające z zastawu obciążającego rzecz objętą postępowaniem egzekucyjnym. Stanowisko Sądu drugiej instancji zbieżne jest z wyrażonym już w piśmiennictwie poglądem, że skoro zmiany sytuacji zastawnika następują z mocy prawa, to nie można twierdzić, iż zmiany te stanowią naruszenie praw osoby trzeciej w rozumieniu art. 841 k.p.c.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę nie podziela takiej interpretacji. W art. 841 k.p.c. ustawodawca ani nie przewidział kryteriów lub innych ograniczeń odnośnie do kwalifikowania zdarzeń jako przejawów naruszenia praw osoby trzeciej, ani też nie określił, choćby przykładowo, takich zdarzeń, których wystąpienie w stanie faktycznym mogłoby świadczyć o naruszeniu praw osoby trzeciej. Wynikająca więc nawet z ustawy modyfikacja sytuacji prawnej zastawnika w razie skierowania egzekucji do rzeczy obciążonej zastawem nie sprzeciwia się uznaniu, że egzekucja narusza jego prawa jako osoby trzeciej. Sytuacja zastawnika niewątpliwie ulega pogorszeniu, jeżeli ta modyfikacja prowadzi do osłabienia zabezpieczenia jego wierzytelności w porównaniu z sytuacją, w której nie skierowano egzekucji do przedmiotu obciążonego zastawem.

Zaprezentowanej w odpowiedzi na kasację próby obrony stanowiska Sądu odwoławczego, opartej na art. 567 § 1 d.k.p.c., również nie można uznać za przekonującą, pomijając już fakt, że będący obecnie jego odpowiednikiem art. 841 § 1 k.p.c. nie zawiera nawet przykładowego wyliczenia możliwych przejawów naruszenia praw osoby trzeciej. (...)

Zważyć należy, że będące przedmiotem analizy Sądu drugiej instancji przepisy ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów nie mogą być interpretowane jako ustawowe źródło nakazujące uwzględniać w inny sposób prawo zastawu rejestrowego, a więc prawo przysługujące nadal powodowi, od chwili wszczęcia postępowania egzekucyjnego skierowanego do przedmiotu obciążonego zastawem. Ewentualne istnienie innego sposobu uwzględnienia prawa zastawu przysługującego zastawnikowi w istocie zakładałoby bowiem dalszy byt prawny tego ograniczonego prawa rzeczowego i jedynie modyfikację sposobu uczynienia z niego użytku. Tymczasem skierowanie przez innego wierzyciela egzekucji do przedmiotu obciążonego zastawem będzie mieć ten skutek, że w razie nabycia takiej rzeczy przez egzekwującego wierzyciela staje się on jej właścicielem bez żadnych obciążeń (art. 879 k.p.c.). Oznacza to, że prawo zastawu przysługujące zastawnikowi wygaśnie, co wyłączy możliwość uwzględnienia go w inny sposób w toku egzekucji. Naruszenie prawa powoda będącego osobą trzecią jawi się więc wówczas w sposób nader wyraźny.

Nie można również podzielić stanowiska Sądu Apelacyjnego, że uprawnienia wynikające z art. 26 i art. 30 u.z.r.r.z. pozwalają powodowi na zapobieżenie naruszeniu jego praw w nie zakwestionowanym stanie faktycznym sprawy. W art. 26 u.z.r.r.z. chodzi bowiem o sytuację, gdy zaspokojenie wierzytelności zabezpieczonej zastawem jest zagrożone przez to, że zastaw traci na znaczeniu, m.in. wskutek przedsięwzięcia czynności zmierzających do wygaśnięcia zastawu. Możliwość żądania przez zastawnika zabezpieczenia roszczeń i to jeszcze przed nadejściem terminu spełnienia świadczenia niewątpliwie uprzywilejowuje zastawnika w stosunku do innych wierzycieli. Jednakże przesłanką zastosowania przepisu art. 26 u.z.r.r.z. jest to, aby spełnienie należnego zastawnikowi świadczenia było zagrożone. Tymczasem okolicznością bezsporną w ustalonym wiążąco stanie faktycznym był brak wspomnianego zagrożenia, skoro nie będący stroną niniejszego sporu dłużnik powoda systematycznie i regularnie spłacał raty otrzymanego od powoda kredytu.

Rację ma również powodowy Bank, że nie mógł chronić się przed naruszeniem przysługujących mu praw, korzystając z możliwości zabezpieczenia swych roszczeń wynikających z zastawu rejestrowego, na podstawie art. 30 ust. 1 u.z.r.r.z. Trafnie podniósł, że art. 30 ust. 1 u.z.r.r.z. znajduje zastosowanie do ochrony w przewidziany w nim sposób tylko takich roszczeń, które zmierzają do

zaspokojenia wymagalnych już wierzytelności banków. Skoro więc wierzytelność powoda, zabezpieczona zastawem rejestrowym, nie była jeszcze wymagalna w chwili skierowania egzekucji do przedmiotu obciążonego zastawem, a więc powodowi nie przysługiwało wówczas prawo do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego, to nie mógł on również skorzystać z możliwości wynikającej z zastosowania art. 30 ust. 1 u.z.r.r.z. i zapobiec w ten sposób groźbie naruszenia jego praw wskutek skierowania egzekucji do przedmiotu obciążonego zastawem rejestrowym.

Wobec zasadności zgłoszonych w kasacji zarzutów naruszenia wyłącznie wskazanych wyżej przepisów prawa materialnego, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 393¹⁵ k.p.c. w brzmieniu tego przepisu obowiązującym do dnia 1 lipca 2000 r.).